

(Ne)tušené souvislosti

10 let dobrodružství
vápna a písku

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

(Ne)tušené souvislosti

10 let dobrodružství
vápna a písku

Publikace vznikla v rámci dílčího cíle IV.1 Vědecké zpracování památkových hodnot a materiálově technologických vlastností historických materiálů a popularizace výsledků /Vlastnosti historických materiálů výzkumné oblasti IV. Materiály a technologie pro obnovu a údržbu památkového fondu financované z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj (IP DKRVO).

Fotografie poskytly autorky projektu (Ne)tušené souvislosti a Gabriela Čapková.

© Dagmar Michoinová, 2022

© Gabriela Setunská, 2022

ISBN 978-80-7480-167-9

ISBN 978-80-7480-173-0 (e-verze)

Obsah

Slovo úvodem	7
Popularizace hodnot historických stavebních materiálů	11
Postupy záchrany historických stavebních materiálů	15
Popularizace průzkumů historických stavebních materiálů	21
Revitalizace tradičních technologií	25
10 let souvislostí v datech	29
Slovo závěrem	35
Literatura	39

↓ Nástupní prostor vodního hradu Švihov. Netušená krása dochovaného zdiva

Slovo úvodem

V roce 2021 si popularizační a experimentální projekt (Ne)tušené souvislosti připomíná 10 let své existence. A to je příležitost ohlédnout se a zhodnotit odvedenou práci. S tímto cílem vznikla i publikace, kterou máte před sebou. Její obsah nechce být jen přehlídkou aktivit realizovaných v jednotlivých letech existence projektu. Publikace chce také zachytit naše netušené zážitky s popularizací, naše dosavadní zkušenosti a výsledky společného snažení. A v neposlední řadě je publikace také formou poděkování těm, kteří se do projektu zapojili. Ať už v roli spolutvůrců, tedy lektorů, podporovatelů, institucí a lidí, kteří nám umožnili projekt realizovat, a to na objektech, které spravují nebo dokonce

vlastní, těch, kteří nás podpořili finančně, ale v neposlední řadě i těch, bez kterých by projekt rozhodně 10 let trvat nemohl, tedy našich milých návštěvníků, účastníků a diváků.

Nápad prezentovat široké laické i odborné veřejnosti hodnoty historických staveb a postupy jejich zkoumání i záchrany se zrodil v roce 2010 v souvislosti s Projektem konzervace a prezentace Horního hradu v Bečově nad Teplou. Součástí tohoto mezinárodně uznaného projektu byl totiž i příslib představovat široké veřejnosti hodnoty, postupy poznávání a metody záchrany této unikátní středověké památky. Popularizace tématu se formou komentovaných tech-

nologických prohlídek o rok později ujala ve spolupráci se správou hradu a zámku v Bečově nad Teplou technologická laboratoř NPÚ. Důvod je zjevný – laboratoř propojuje výzkumy vlastností historických stavebních materiálů s výzkumem jejich hodnot a metod jejich záchrany, a to jak v rámci své institucionální, tak i vědecko-výzkumné činnosti. Po deseti letech existence popularizačního projektu je možné konstatovat, že projekt (Ne)tušené souvislosti popularizuje hlavně témata týkající se historických vápenných materiálů, ale nebojí se ani témat dalších.

Popularizace naší vědecké práce je forma, která umí právě zainteresované laiky, chcete-li neodborníky v oblasti zkoumání a záchrany stavebních památek, oslovovat daleko lépe a cíleněji, než je tomu v případě obvyklých vědeckých výstupů, jako jsou odborné články či přednášky na specializovaných konferencích. Popularizace má o to větší dopad, když je výzkumná práce cílena na praktické problémy záchrany stavebního historického fondu, a cílí tak i na vlastníky stavebních památek a historických staveb obecně, řemeslníky nebo prostě milovníky starých domů. Je obrovskou přidanou hodnotou, když je sdělná i pro odborné a výkonné památkáře, projektující architektky a stavební projektanty či restaurátory.

Popularizační projekt, který dostal jméno (Ne)tušené souvislosti, vznikl v roce 2011 v technologické laboratoři NPÚ souhrou hned několika šťastných okolností. Na popularizaci jsme v té době měli relativně

prostor (v té době klesla vytíženost v TL NPÚ v důsledku dočasného výpadku financování záchrany státem spravovaných památek), měli jsme téma, zájem i podporu vedení NPÚ se popularizaci věnovat a v laboratoři se setkaly dvě ženy, které se toho ujaly.

Cílem popularizačního projektu (Ne)tušené souvislosti je od počátku až do současnosti představovat široké veřejnosti stavební památky jinak, než je obvyklé. Představovat historické stavby jako jedinečné exponáty postavené ze stavebních materiálů, které mají mimořádné (velmi často netušené) vlastnosti a hodnoty. Cílem je dále umožňovat zájemcům nahlížet do procesu průzkumů historických stavebních materiálů a přibližovat a postupně jim umožňovat vyzkoušet a třeba si i osvojit některé postupy záchrany stavebních památek. Všechny tyto oblasti se projekt snaží splétat do souvislosti a v maximálně srozumitelné formě je představovat lidem formou zážitku, kterým je osobní kontakt s cennou historickou stavbou.

A proč (Ne)tušené souvislosti? Název odráží skutečnost, že pro pochopení složitého tématu je vhodné jednotlivosti skládat do souvislosti. Tyto souvislosti mohou být pro část publika tušené a pro jinou část ne tak úplně tušené, tedy (ne)tušené. A že těch souvislostí je!

Kéž se vám publikace líbí. Kéž vám připomene společně strávené chvíle nebo vás inspiruje k zapojení se do popularizace.

↓ Horní hrad v Bečově nad Teplou, zahájení komentované technologické prohlídky

Popularizace hodnot historických stavebních materiálů

Člověk přirozeně chrání to, čeho si váží

Projekt (Ne)tušené souvislosti se do povědomí veřejnosti zapsal komentovanými technologickými prohlídkami. Při nich specialista, zpravidla na historii objektu a na záchranu a studium hodnot a vlastností historických stavebních materiálů, v roli klasického průvodce provázel skupinu zainteresovaných návštěvníků vybranou, vzácně dochovanou stavební památkou, která byla sama o sobě představována jako vzácný exponát. Prohlídky tak představovaly něco nového, pro mnohé přitažlivého a v neposlední řadě otvíraly dveře mnohých návštěvníkům běžně nepřístupných památek.

Představovat široké veřejnosti metody poznávání vlastností a hodnot historických vápenných omítek, malt, nátěrů a dalších vápenných materiálů a metody jejich záchrany bylo jedním z hlavních cílů projektu (Ne)tušené souvislosti hned od počátku. Důvod byl prostý. V technologické laborato-

ři Národního památkového ústavu se právě těmto tématům věnujeme. Vyzdvihovat jejich hodnoty a jedinečné vlastnosti formou osvěty je cestou k tomu, aby se historické omítky chránily. Člověk přirozeně chrání to, co pro něj má hodnotu nebo to, o čem se dovídá, že má hodnotu.

Dalším, spíše podprahovým cílem komentovaných technologických prohlídek bylo ukázat návštěvníkům práci našich památkářů. Až četné dotazy návštěvníků našich komentovaných technologických prohlídek na systém fungování památkové ochrany a na roli památkářů při záchraně hradu nás upozornily na fakt, že návštěvníky toto téma zajímá. Zasazení obsahu práce památkářů a významu profese do rámce ochrany konkrétní památky, nebo jen její fasády, se ukázalo být velmi ilustrativní pro pochopení významu památkářů i instituce památkové péče pro společnost.

Vnímáme jako projev zájmu o tuto formu prezentace památek, ale i jako ocenění naší práce, že řada návštěvníků za technologickými prohlídkami jezdila po celé republice. Poznávání (ne)tušených vlastností a hodnot historických stavebních materiálů je téma, se kterým se návštěvník historických stavebních památek, ani těch ve správě NPÚ, neseťkává běžně. Je to škoda. Je to téma s velkým potenciálem pro pochopení významu fyzického (nikoli jen virtuálního) uchování stavebních památek jako dokladů o životě a práci našich předků i o velmi trvanlivém a udržitelném konceptu stavění našich předků. Takové osobní setkání s gotickou omítkou nebo zbytkem vápenné

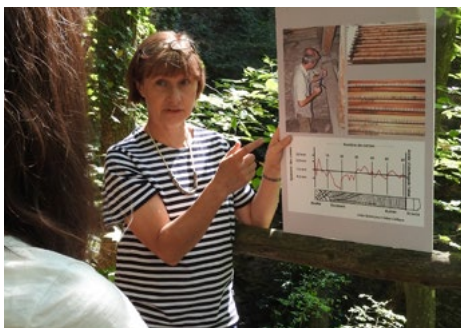
podlahy, doplněné zajímavými informacemi o jejich vlastnostech, postupech vzniku nebo potřebách pro jejich zachování, je to, co nás všechny učí vnímavosti k hodnotám památek a pokoře při zacházení s nimi.

První komentovaná technologická prohlídka se konala na Horním hradě v Bečově nad Teplou 18. června 2011. Od té doby proběhlo 195 komentovaných technologických prohlídek na celkem devíti objektech. Prohlídky navštívilo přes 3 000 platících návštěvníků.

V roce 2012 jsme rozšířili místa konání komentovaných technologických prohlídek o vodní hrad Švihov, kde v té době žádné stavební práce neprobíhaly. Abychom veřejnost o atraktivní témata, jak se pečuje o fasády hradu neochudili, připravili jsme pro ně venkovní výstavu s názvem (Ne)nápadné proměny – příběhy fasád švihovského hradu a jejich záchrany. Výstava v dalších letech putovala po několika místech v ČR.

↑ Kaple Horního hradu v Bečově nad Teplou se středověkými malbami

↑ Výklad v souvislostech. Nový Hrádek u Lukova

↑ Výklad se zaujetím. Interiér Horního hradu v Bečově nad Teplou

↑ Zpřístupnění interiérů broumovských kostelů prostřednictvím komentovaných technologických prohlídek

↑ Mezioborový výklad se zaměřením na stavební historii Interiér Horního hradu v Bečově nad Teplou

↓ Letní škola práce s vápnem na SZ Uherčice. Poučení i potěšení z práce

Postupy záchrany historických stavebních materiálů

Nejprve na vlastní oči,
pak i vlastníma rukama

Letní školy památkové technologie, nebo přesněji letní školy práce s vápnem, či jednodenní workshopy na stejné téma, jsou další výraznou položkou v portfoliu projektu (Ne)tušené souvislosti. Jsou to setkání, kde si zájemci z řad laické i odborné veřejnosti osvojují a zkouší základní dovednosti používané při záchraně historických omítek pod vedením specialistů z oboru ochrany stavebních památek. Jak připravit vápennou maltu, omítnout zeď, zakonzervovat poškozenou historickou omítku, ale třeba i jak odebrat správně její vzorek k analýze a seznámit se s hodnotami historických fasád, to jsou témata v osnovách výuky. Účastníci letních škol navíc svými rukama mohou přispět k záchraně historických staveb. Mnohdy šlo dokonce o významné, státem chráněné památky.

I v případě letních škol všechno začalo na Horním hradě v Bečově nad Teplou. Součástí komentovaných technologických prohlídek bylo zastavení věnované přípravě vápenné malty. A po dobu opravy fasád Horního hradu pak byl i výstup na lešení kolem fasády, s možností vyslechnout si a na vlastní oči vidět, jak se fasáda této vzácné památky zachraňuje. Účastníci prohlídek po návště-

vě lešení často vysoce oceňovali um řemeslníků a restaurátorů pracujících na lešení. V návaznosti na prožitě si také uvědomovali podíl památkářů při volbě metody záchrany a při směřování a provázení řemeslníků a restaurátorů k vytčenému cíli.

Zájem veřejnosti o reálný postup záchrany památky, o dílčí pracovní postupy i o použi-

vané materiály nás tak motivoval k rozšíření popularizačního projektu o nový formát akcí, kde bude možné o postupech záchrany a používaných materiálech nejen slyšet nebo číst, ale kde si zájemci tradiční postupy práce s vápnem a vápennou maltou budou moci i vlastníma rukama vyzkoušet. Výsledkem jsou právě školy památkové technologie a workshopy.

Od roku 2013 do roku 2021 jsme připravili celkem 12 škol, z toho 7 pro začátečníky a 5 pro pokročilé zájemce, a 6 workshopů. Díky tomu se v nich o historických omítkách poučilo a kousky dobré práce při jejich doplnění a záchraně odvedlo více než 200 frekventantů. Pracovali jsme na zámku v Českém Krumlově, na několika stavbách na Broumovsku, na zámku Stekník, v Centru stavitelského dědictví i v klášteře v Plasích a na zámku v Uherčicích.

A co v praxi představuje připravit letní školu pro zhruba 20 frekventantů? Znamená to najít objekt, kde by naše práce mohla prospět a kde bychom byli chtění. Současně to musí být v místě, kde by bylo možné celý tým v počtu cca 25 osob ubytovat a nakrmit, kde lze zajistit místo pro teoretický blok přednášek i pro úvodní seznamovací společenský večer. Když se tohle podaří, je potřeba zásah na památce ve spolupráci s garantem památky, investičním technikem a výkonným památkářem zadministratovat až do podoby Rozhodnutí. Společně s kastelánem najít vhodné datum pro konání akce. Vytipovat, oslovit a časově zkoordinovat lektory pro výuku. Akci včas a dobře pro-

pagovat, zaujmout potencionální zájemce, komunikovat s nimi, od přihlášených vybrat vložné, připravit pro ně všechny podklady a upomínkové předměty. Zajistit ubytování a jídlo, včetně tak oblíbeného společného oběda přímo u opravované památky, ale mít zajištěné i svačinky a nápoje po celou dobu konání akce. Najít trasu pro prohlídku areálu opravované památky a domluvit se s kastelány na jejich zapojení v roli hostitelů a průvodců. Organizačně a odborně zajistit exkurse po okolí. Připravit podklady pro tiskovou zprávu o akci, komunikovat s médii, majili o akci zájem. Na místo konání letní školy dopravit a nechat dopravit všechno vybavení a všechny potřebné materiály pro práci, uložit je a včas připravit k použití. Místo pro práci dobře zajistit po stránce bezpečnostní. Dokoupit drobné vybavení. A nakonec se z pracovního oblečení se převléci do společenského. Všechny lektory i účastníky přivítat a navodit neformální dělnou atmosféru setkání.

Uvedeným popisem chceme zdůraznit, že výsledek, tj. úspěšný workshop nebo letní škola, je výslednicí práce mnoha lidí, kteří musí svou práci skvěle odvést. Všem patří náš srdečný dík. Bez jejich ochoty, invence a práce by to nešlo.

Velký díky patří také našim skvělým lektorům. Tím nejvěhlasnějším je pan profesor Václav Gírsa. Na letních školách od počátku zajišťuje část teoretické výuky, ale je nepostradatelný i při praktické výuce. Navíc je kdykoliv připraven odpovídat na četné otázky, umí účastníky podpořit, když se jim

↑ Výklad pana profesora Václava Girsy při letní škole práce s vápnem v klášterní sýpce v Plasích

↑ Letní škola práce s vápnem pro pokročilé studenty v klášteře v Plasích. Rádost ze spolupráce

↑ Poučení, ale i zlepšení stavu význané památky. To byly letní školy práce s vápnem v Plasích

↑ Letní škola práce s vápnem ve spolupráci s Centrem stavitelského dědictví v Plasích

↑ Kurz práce s vápnem v Invalidovně v Praze. Postup nahazování odsolovací omítky předvádí profesor Václav Girsy

↑ Příprava staveništní vápenné malty v rámci letní školy

↑ Výklad restaurátora pana Miloše Gavendy při letní škole konané na SZ Stekník

↑ Konzultace s restaurátorem Václavem Štochlem, lektorem školy konané v klášterní sýpce v Plasích

↑ Doplnění plastických bos při letní škole práce s vápnem pro pokročilé studenty v Plasích

↑ Vlhčení podkladu před nanášením odsolovacích omítek v rámci letní školy práce s vápnem v Plasích

práce nedaří, a umí je skvěle nadchnout pro věc. A za všech okolností je to noblesní a zábavný společník. S vděčností a díky bohužel již jen vzpomínáme na skvělého restaurátora pana Miloše Gavendu, prvního lektora první letní školy pro pokročilé a lektora několika škol v Uherčicích. Velký dík patří i všem dalším lektorům, kteří se opakovaně zapojili do výuky základů restaurování historických omítek na letních školách.

V neposlední řadě ohromný dík patří všem, kteří na workshopy a školy jezdí. Tyto akce by neexistovaly bez zájmu lidí, kteří se na ně přichází učit a pracovat. Mnozí i opakovaně. Jejich zápal pro věc, nadšení při výuce, pracovní nasazení a snad i jejich spokojenost po ukončení škol jsou pro nás tou největší odměnou.

Co zbývá dodat? Snad jen to, že příprava a hladký průběh každé letní školy je věc časově, duševně i fyzicky velmi náročná a že při tom všichni odevzdáváme maximum. A ještě víc se nám vrací.

Pořádání letních škol i jednodenních workshopů práce s vápnem a vápennými maltami bylo přerušeno pandemií nemoci Covid 19. Hledaly jsme cestu, jak v popularizaci neustat i přes omezené možnosti setkávání. Výsledkem je cyklus instruktážních videí s názvem Jak se v minulosti stavělo s vápnem. Video byla spuštěna na YouTube kanále NPÚ pod názvem Jak se v minulosti stavělo s vápnem. Za rok od spuštění videí bylo všech 9 dílů shlédnuto více než 50 000krát. Reakce na videa jsou inspirující a máme z nich obrovskou radost.

↓ Vytváření sgrafita v rámci letní školy práce s vápnem na Broumovsku

↓ Provizorní technologická laboratoř jako součást workshopu práce s vápnem na Broumovsku pro budoucí architektky FA ČVUT v Praze

Popularizace průzkumů historických stavebních materiálů

Od celku k detailu a zpět

Popularizační projekt (Ne)tušené souvislosti stojí na třech základních tématech. Jsou jimi vlastnosti a hodnoty historických stavebních materiálů, postupy jejich záchrany a metody jejich zkoumání. Témata spolu úzce souvisí a v projektu se prolínají. Jedno téma tak svým významem pomáhá vysvětlovat a zasazovat do souvislostí ta ostatní. Po předchozích dvou kapitolách je tak jasné, že tématem, které teď přichází, jsou metody zkoumání historických stavebních materiálů. Výsledky výzkumu jsou nedílnou součástí definování jejich stavu a hodnot a tím i nástrojem pro výběr správné metody jejich záchrany. Přenést iluzi laboratoře do prostředí hradu, kostela nebo na staveniště není úplně snadné. A to nás právě baví.

Zkoumání vlastností historických stavebních materiálů patří ke každodenní vědecké i servisní práci v technologické laboratoři NPÚ. Téměř vždy je to vzrušující dobrodružství. Člověk má možnost dotýkat se kousku malty nebo omítky, kterou připravil někdo před mnoha lety, třeba

i staletími. Vzorek materiálu si může důkladně prohlížet, případně jej dále přetvářet do podoby preparátu. A po analýzách lze naměřená data interpretovat a dávat do souvislostí. Převádět naměřená data pro potřeby poznání či záchrany památky. Od celku k detailu a zpět.

Postup v mnohém připomíná detektivní pátrání. Není tedy sporu o tom, že se jedná o činnost pro nejširší veřejnost poměrně atraktivní. Zejména, když se z ní vyberou ty dílčí etapy a metody průzkumu, které poskytují okamžitý a navíc divácky atraktivní výsledek. Takovou metodou je bezesporu pozorování vzorků pod mikroskopem. To se také stalo velmi oblíbenou součástí komentovaných technologických prohlídek. Možnost prohlédnout si stavbu jako celek a současně si vzorek její omítky s nátěrem prohlédnout pod mikroskopem dává návštěvníkům netušenou možnost v průběhu návštěvy památky měnit optiku pohledu na ni. Od celku k detailu a zpět.

Když naše milá kolegyně Vladka Krajčová, dnes Hůlková, nabyla v laboratoři dostatek odborných zkušeností, s velkou radostí jsme ji přijaly do našeho základního týmu projektu. Bylo by hřích nevyužít jejího popularizačního talentu a také jejích zkušeností s provázením po hradech. Díky Vladce se téma průzkumů historických omítek mohlo stát také součástí letních škol. Vedle možnosti podívat se do mikroskopu na vzorek omítky, se tak frekventanti dovídají i o tom, jak se vzorek pro zkoumání různě

ných vlastností odebírá a upravuje, jaké soli omítky mohou obsahovat a mnoho dalších, hlavně prakticky zaměřených informací týkajících se analýzy malt a omítek – poměru vápna a písku, vlastností písku a podobně.

A co nás na zapojení tématu průzkumu omítek zvláště potěšilo? Díky osobnímu kontaktu návštěvníků technologických prohlídek a účastníků letních škol s vybranými materiálovými průzkumy byla prohloubena a rozšířena spolupráce s technologickou laboratoří a povědomost o existenci laboratoře se dostává i k dalším správcům a vlastníkům historických staveb.

Právě jisté zjednodušení tématu a úsilí o jeho představení tak, aby mu porozuměly třeba i děti, se ukazuje jako zásadní pro přiblížení i poměrně složitěmu tématu nejširší veřejnosti. Vzbudit v lidech dětsky zvědavý zájem o věc, nadchnout je, to je cesta, kterou se snažíme jít. Je skvělé, když se při zájmu o věc ztrácí rozdíl mezi tím, kdo se do mikroskopu dívá, zda dědeček nebo vnučka. Co je dobré pro děti, je dobré i pro dospělé. To je myšlenka, kterou se v našem projektu řídíme.

↑ Výklad Vladky Krajčové, dnes Hülkové, o možnostech průzkumů historických omítek na letní škole práce s vápnem na Broumovsku

↑ Technologické zázemí komentovaných technologických prohlídek Horního hradu Bečov nad Teplou

↑ Základy mikroskopie při komentované technologické prohlídce broumovských kostelů

↑ Výklad k metodám zkoumání historických vápenných omítek při technologických prohlídkách Nového Hrádku u Lukova

↑ Technologické zázemí při komentovaných prohlídkách SH Švihov

↓ Hašení vápna na SH Švihov

Revitalizace tradičních technologií

Z badatelen a laboratoří do praxe a zpět

V rámci projektu (Ne)tušené souvislosti jsme si vyzkoušeli i oblast experimentální technologie. Výsledky úspěšného experimentu nás následně inspirovaly k výzkumu a výsledky výzkumu byly publikovány v odborných časopisech a také jsme je popularizovaly formou instruktážního videa. Tato kapitola je věnována přenosu informací z badatelen a laboratoří do praxe a zpět.

Klasickou akcí, kterou lze označit termínem experimentální technologie, bylo hašení vápna na hradě Švihov. Akce se konala 18. října 2013. Celým procesem tak zvaného mokrého hašení nás provedl pan Karel Fremund, který měl zkušenosti s postupem

a navíc odvalu se o své zkušenosti podělit nejen s námi, ale i s veřejností. Vždyť znalost tradiční přípravy vápenné kaše je důležitá nejen pro péči o státem chráněné a spravované památky, ale také pro početný soubor tradičních historických staveb v sou-

kromém vlastnictví. Zájem o akci projevila dokonce i Česká televize, což vždy vnímáme jako velký přínos pro popularizaci tradičních stavebních postupů. Tradičním postupem vyhašené vápno bylo uloženo v hradní vápenné jámě, kde je v dispozici pro údržbu areálu.

Výrazný přínos měla akce i pro vědecké bádání v oblasti revitalizace vápna, jako historicky nejrozšířenějšího stavebního pojiva u nás. Díky experimentu provedeném v reálných podmínkách a za známých okolností, vznikla vápenná kaše, která je uložena v reálných a kontrolovaných podmínkách. To je velmi cenné nejen pro kvalitu kaše, ale také pro výzkum stárnutí vápenné kaše. A tak v návaznosti na proběhlé experimentální hašení vápna byl následně zahájen dlouholetý výzkum, kde je již několik let tato tradiční kaše studována a srovnávána s vápennou kaší připravenou tak zvaným alternativním postupem, tedy smícháním vápenného hydrátu a vody. Výsledky bá-

dání na jednom konkrétních typu vápna zatím potvrzují, že již po několikátýdenním odležení jsou vlastnosti obou vápenných kaší více méně srovnatelné. A že tam, kde je kvalitní dva roky odležená vápenná kaše nedostupná, lze alternativní postup její přípravy doporučit a upřednostnit před použitím suchého vápenného hydrátu.

Alternativní postup přípravy vápenné kaše jsme tak mohli představit veřejnosti i formou instruktážního videa. Ne nadarmo se náš projekt jmenuje (Ne)tušené souvislosti. Jedna akce generuje další, související a přínášející netušená propojení.

Lze tedy shrnout, že jak experimentální technologie, tak i klasická popularizace jsou i pro nás lektory nedocenitelným zdrojem nových námětů pro odborné diskuse, přemýšlení, srovnávání myšlenek a v neposlední řadě i pro další výzkum. Výzkum, jehož výsledky pak můžeme přenášet do praxe.

↑ Plnění hasnice nehašeným vápnem při experimentálním hašení vápna na SH Švihov

↑ Vypouštění vyhašeného vápna z hasnice v rámci experimentálního hašení vápna na SH Švihov

↑ Dagmar Michoinová vykládá o teorii hašení vápna v rámci experimentálního hašení vápna na SH Švihov

↑ Experimentální hašení vápna na SH Švihov se setkala s velkým zájmem veřejnosti

↑ Dohašeno. Vápno je uloženo ve vápenici a začíná také jeho vědecké zkoumání

↓ Natáčení série videí na téma práce s vápnem na SZ Uherčice

10 let souvislostí v datech

2011

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

24 prohlídek pro širokou veřejnost

3 prohlídky / semináře pro odbornou veřejnost

červen až říjen

Fotografická soutěž

Soutěž pro širokou veřejnost na téma „Co vypráví omítky“

červen až prosinec

2012

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

18 prohlídek pro širokou veřejnost

8 prohlídek / seminářů pro odbornou veřejnost

červen až říjen

Hrad Švihov

18 prohlídek pro širokou veřejnost

9 prohlídek / seminářů pro odbornou veřejnost

červen až září

Výstava

Venkovní výstava „Příběhy fasád švihovského hradu a jejich záchrany“

červen až září, hrad Švihov

Fotografická soutěž

Soutěž pro širokou veřejnost na téma „(Ne)tušené krásy historických fasád“
duben až září

2013

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

15 prohlídek pro širokou veřejnost
2 prohlídky / semináře pro odbornou veřejnost
duben až září

Hrad Švihov

6 komentovaných prohlídek pro širokou veřejnost
3 prohlídky / semináře pro odbornou veřejnost
červenec až prosinec

Kostel sv. Markéty v Šonově

2 prohlídky pro širokou veřejnost
duben

Kostel sv. Jakuba Většího v Ruprechticích

2 prohlídky pro širokou veřejnost
červenec

Kostel sv. Jiří a sv. Martina v Martínkovicích

3 prohlídky pro širokou veřejnost
srpen

Letní školy památkové technologie / workshopy

Hrad a zámek Český Krumlov

1 třídní škola pro širokou veřejnost
červen

Broumov a okolí

1 třídní workshop pro studenty FA ČVUT
říjen

Hašení vápna

Hrad Švihov

Ukázka tradiční technologie hašení vápna
spojená s prohlídkami pro širokou veřejnost
říjen, dvoudenní akce

2014

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

19 prohlídek pro širokou veřejnost
červenec až září

Hrad Švihov

6 prohlídek pro širokou veřejnost
říjen

Kostel Máří Magdaleny v Božanově

3 prohlídky pro širokou veřejnost
červenec

Kostel sv. Markéty v Šonově

3 prohlídky pro širokou veřejnost
září

Kostel Věch svatých v Heřmánkovicích

3 prohlídky pro širokou veřejnost
duben

Letní školy památkové technologie / workshopy

Broumov a okolí

2 třídní školy pro širokou veřejnost
1 jednodenní workshop pro studenty FA ČVUT
duben, květen, září

Výstava

Výstava „Příběhy fasád švihovského hradu a jejich záchrany“

Instalace v Chebu
červenec až září

2015

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

12 prohlídek pro širokou veřejnost
červenec, září

Hrad Švihov

6 prohlídek pro širokou veřejnost
červenec

Kostel Věch svatých v Heřmánkovicích

2 prohlídky pro širokou veřejnost
duben

Kostel sv. Václava v Broumově

2 prohlídky pro širokou veřejnost
červenec

Letní školy památkové technologie / workshopy

Broumov a okolí

1 třídní škola pro širokou veřejnost
květen

Zámek Stekník

1 třídní škola pro širokou veřejnost
1 jednodenní workshop pro odbornou veřejnost
duben, červen

2016

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

6 prohlídek pro širokou veřejnost
červenec

Hrad Švihov

6 prohlídek pro širokou veřejnost
červenec

Letní školy památkové technologie

Plasy

1 třídní škola pro širokou veřejnost
1 jednodenní workshop pro odbornou veřejnost
květen

2017

Letní školy památkové technologie

Plasy

3 třídní školy pro širokou veřejnost
květen, červen, září

2018

Komentované technologické prohlídky

Horní hrad v Bečově nad Teplou

6 prohlídek pro širokou veřejnost
červen

Nový Hrádek u Lukova

6 prohlídek pro širokou veřejnost
červen, září

Letní školy památkové technologie

Zámek Uherčice

1 třídní workshop pro širokou veřejnost
červen

Plasy

1 třídní škola pro širokou veřejnost
červenec

2019

Letní školy památkové technologie / workshopy

Zámek Uherčice

1 třídní škola pro širokou veřejnost
květen

Invalidovna, Praha

3 půldenní workshopy pro studenty FA ČVUT
říjen

2020

Instruktažní videa

9 videí na téma „Jak se v minulosti stavělo s vápnem“

Dostupné online, na youtube.com

↓ Pozdně středověké vápenné omítky na fasádě věže SH Švihov, stav před konzervací

Slovo závěrem

Když jsme v covidové době s kolegyní a spoluzakladatelkou projektu (Ne)tušené souvislosti Gábinou Setunskou začínaly připravovat publikaci k 10. výročí vzniku projektu, nikdo z nás netušil, že na konci této práce bude u konce i projekt samotný. Inu věru netušené souvislosti. Náš tak bezvadně fungující tým se rozpadl mým odchodem z NPÚ. O to víc si teď vážíme toho, že jsme naše zkušenosti, vzpomínky a zážitky s popularizací sepsaly.

Co tedy říci závěrem? Že noví zájemci o letní školy práce s vápnem se na nás stále obracují s dotazem, kdy bude pokračování, a že lidé, se kterými jsme se v průběhu akcí

projektu setkaly osobně, o našich akcích mluví hezky? Že skutečnost, že historické vápenné omítky lze chránit, se dostala do povědomí větší části veřejnosti, než by tomu bylo bez projektu? To není málo.

Na straně druhé však cítíme smutek z toho, že Horní hrad v Bečově nad Teplou, jehož mezinárodně oceněný projekt konzervace byl vlastně kolébkou projektu (Ne)tušené souvislosti, na svoji konzervaci stále statečně čeká.

A co projekt přinesl osobně nám, autorkám? To jsem se snažily krátce vyjádřit na následující dvoustraně.

Mám ráda projekty, které vznikají spíše potichu, rostou postupně a šíří se sdílením pozitivních ohlasů. A je pro mě stěží uvěřitelné, že to, co vzniklo, jako moje zvědavost vyzkoušet si nejprve roli průvodkyně, pak autorky výstavy, potom ještě lektorky letní školy, scénáristky a mnoho dalších rolí, zanechává někde stopu a třeba i přináší radost, poučení, inspiraci.

Baví mě, když se nad společnou prací potkávají lidé, jejichž energie, dovednosti a schopnosti se doplňují, například, jako jsme se nad projektem (Ne)tušené souvislosti potkaly s Gábinou Setunskou, bez které by projekt nebyl. Díky ní z praxe vím, jak vypadá synergický efekt. Mám vlastně ráda překonávání překážek na cestě k cíli, který je pro mě smysluplný. A současně jsem nadšená, když některé překážky za mě překoná Gábina, prostě proto, že to umí líp než já.

Vnímám jako dar, že i další kolegové zapojení do aktivit projektu (Ne)tušené souvislosti sdíleli a sdílejí naše nadšení pro věc. Děkuji jim za to. Děkuji i všem, kteří se na naše akce přišli podívat, přijeli se na ně něco naučit a své poznatky sdílí a šíří dál. Díky jim mám možnost učit se novým dovednostem i já. Třeba jak vykládat i odborná téma bez používání cizích slov, odborných termínů a chemických vzorců.

Při provázení po hradech a kostelech a hlavně v průběhu letních škol se cítím na svém místě. Mohu se podělit o to, co mám opravdu ráda a s lidmi, které to zajímá. Nevím, jak moc lze tento pocit přenést, ale věřte, že je to opravdu moc příjemné.

Mám ráda, když se věci propojují, inspirují a doplňují, aniž by to někdo musel složitě plánovat. Nevím vlastně jak, ale myslím, že se to zatím daří. Při psaní této brožurky jsem cítila spokojenost a vděk za to, co se nám povedlo. A pochopitelně i závazek neklesnout ani neustrnout.

Je dar, když v zaměstnání můžu dělat práci, která mě opravdu baví a o své poznatky se mohu dělit. Za to děkuji Národnímu památkovému ústav, organizaci, pro kterou jsem 26 let pracovala.

Jsem nadšená z toho, že po deseti letech našich popularizačních aktivit Národní památkový ústav oficiálně uznal popularizaci jako plnohodnotnou součást vědecké práce. Splnilo se mi tím to, co jsem si už dlouho přála a oč jsem se snažila.

Kéž se nám všem kolem projektu (Ne)tušené souvislosti i nadále daří. A to i přesto, že projekt končí z důvodu ukončení mého působení v NPÚ.

Dagmar Michoinová

Napsat pár osobních řádek na závěr této publikace pro mne nebylo lehké. Naopak. Snad je to proto, že o věcech, které dělám, nerada mluvím. Mám ráda luxus pozorovatele, který tiše sleduje, jak věci, které si pečlivě připravil, zapadají do souvislostí, snad i těch netušených.

Trvalo mi věčnost, než jsem se odhodlala psát. Pak jsem si ale uvědomila, že těch pár řádek je pro mne výzvou. A výzvou bylo pro mne i deset let strávených s projektem (Ne)tušené souvislosti. Výzvou bylo vymýšlet, hrát si, experimentovat. Výzvou bylo doufat, že myšlenky, představy a vize budeme moci zhmotnit, že padnou na úrodnou půdu, budou se líbit, pomohou. Výzvou byla krásná nejistota stát osobně u zrodu věcí, hledat formy i obsah, věci domýšlet do detailu, plánovat a organizovat,

přesně tak, jak to mám ráda. I to mi práce na projektu dovolila, stejně jako možnost překonávat překážky, učit se, růst a věřit, že věci ještě mají smysl.

Deset let uteklo lusknutím prstů. Otáčet se zpátky, vzpomínat, bilancovat a vybírat v paměti události, okamžiky a setkání z té nekonečné řady je nemožné. V mysli se objevuje bezpočet pocitů, lidí a míst a já si uvědomuji, jak moc se projekt stal mou součástí. Přinesl mi opravu mnohé. Především a nade vším ale pocit radosti, který Vás dokáže zaplavit pouze tedy, když pracujete s lidmi, kterých si hluboce vážíte a máte je rádi. Já to štěstí měla a za to budu vždycky vděčná.

Děkuji, Dášo a Vám všem, které jsem měla tu čest za deset let potkat.

Gabriela Setunská

Literatura

- MICHOLINOVÁ, Dagmar; SETUNSKÁ, Gabriela. Dobrodružství vápna a písku – vyhodnocení pilotního projektu komentovaných technologických prohlídek. *Zprávy památkové péče* 2012, roč. 72, č. 1, s. 49–51.
- MICHOLINOVÁ, Dagmar; SETUNSKÁ Gabriela. (Ne)tušené možnosti popularizace záchran památek i práce památkáře. *Zprávy památkové péče* 2014, roč. 74, č. 5, s. 393–396.
- MICHOLINOVÁ, Dagmar; SETUNSKÁ, Gabriela. Castle as a classroom. In *Proceedings of the 4th International Conference on Heritage and Sustainable Development*. Green Lines Institute for Sustainable Development, Barcelos, Portugal. 2014
- MICHOLINOVÁ, Dagmar; SETUNSKÁ, Gabriela. (Un)Expected contexts: transferring historical preservation expertise to the real world. In *Proceedings of the 3rd Historic Mortars Conference HMC13*. Glasgow: University of the West of Scotland, 2013.
- MICHOLINOVÁ, Dagmar; SETUNSKÁ, Gabriela. *Dobrodružství vápna a písku – netradiční prezentace středověkého hradu jako unikátního exponátu*. Příspěvek na Konferenci Muzeum a škola aneb Aby věci promluvily. Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 20. – 22. března 2013,
- MICHOLINOVÁ, Dagmar. *(Ne)tušené souvislosti – popularizace hodnot historických staveb a metod jejich průzkumu a šetrné záchran*. Přednáška pro Český svaz stavebních inženýrů, pobočka Praha, září 2014
- MICHOLINOVÁ, Dagmar. *Člověk může zachránit jen to, co zná*. Rozhovor pro internetový časopis Material Times, 30. 6. 2016. <https://www.materialtimes.com/ptame-se/dagmar-michoinova-clovek-muze-zachranit-jen-to-co-zna.html>
- MICHOLINOVÁ, Dagmar. *Památkové technologové jsou nápomocni obcím a vlastníkům památek*, 7. 4. 2013. <https://www.moderniobec.cz/pamatkovi-technologove-jsou-napomocni-obcim-a-vlastnikum-pamatek/> [vyhledáno 6. 7. 2021]
- MICHOLINOVÁ, Dagmar. *Citlivě rekonstruovat fasády se naučí vlastníci památek v Bečově* [online], 2. 10. 2012. <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/citlive-rekonstruovat-fasady-se-nauci-vlastnici-pamatek-v-becove-40138390> [vyhledáno 6. 7. 2021]
- MICHOLINOVÁ, Dagmar. *Ing. Dagmar Micholinová: Dobrodružství vápna a písku*. 4. 8. 2011. [cit. 2021-7-6]. <https://plus.rozhlas.cz/ing-dagmar-michoinova-dobrodruzstvi-vapna-a-pisku-6631256> [vyhledáno 6. 7. 2021]

